

Nr 461.

Av herr **Kempe m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 181, med förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel, m. m.*

Inom den utredning, vars betänkande ligger som grundval för propositionen nr 181, framfördes av ledamoten herr Hermansson följande synpunkter:

1. I diskussionen om sterilisering för viss tid av en del av aktiebolagens vinster har vanligen endast den synpunkten framkommit, att de påtänkta åtgärderna skulle innebära en betydande ekonomisk belastning för bolagen. Ordet »offer» har t. o. m. använts. Mera sällan har däremot den synpunkten framförts, som jag finner vara av väsentlig betydelse i detta sammanhang, nämligen att sådan sterilisering av en del av bolagsvinsterna kan innebära en väsentlig nackdel för arbetarna och övriga anställda vid resp. företag. I utredningens betänkande har utsagts, att en höjning av lönenivån »i och för sig skulle ha varit möjlig med hänsyn till vinstutvecklingen hos aktiebolagen under de senare åren». Genom den föreslagna steriliseringen av en del av vinstsumman minskas marginalen för löneförhöjningar. Arbetarna skulle alltså avstå från en med hänsyn till vinstutvecklingen möjlig lönestegring mot att sterilisering av ett visst vinstbelopp äger rum. För min del kan jag icke acceptera denna tankegång, särskilt med hänsyn till de betydande stegringar av levnadskostnaderna som ägt rum under den senaste tiden och som verkat i reallönesänkande riktning.

I utredningens betänkande har hela tiden förutsatts att de steriliserade beloppen, när de om viss tid bli fria, skulle återföras till resp. aktiebolag. De skulle alltså i princip vara att betrakta som aktiebolagets medel. Förutsättningen för att jag för min del kunnat acceptera de synnerligen låga procenttal för steriliseringsuttaget, som blivit utredningens beslut, är att de steriliserade beloppen vid frigörandet icke återföras till resp. aktiebolag. De böra i stället i princip vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel.

Hur dessa medel vid frigörandet skola fördelas mellan olika grupper av arbetare och anställda bör bli föremål för ytterligare överväganden i samråd med de fackliga organisationerna. Olika vägar kunna tänkas. Medlen kunna fonderas och användas för sociala ändamål av olika slag eller omedelbart fördelas på visst sätt. Den part som förvaltar och disponerar medlen kan vara de fackliga huvudorganisationerna, förbunden inom olika produktionsgrenar eller arbetare och övriga anställda vid varje aktiebolag. Det väsentliga har för mig varit, icke att framkomma med en i hast gjord detaljerad lösning, utan att ställa den principfråga som här är den väsentliga, nämligen: Vems skola de steriliserade beloppen anses vara? Aktiebolagens eller arbetarnas? Som redan anförts är min åsikt att de i princip böra vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel.

Mot denna principuppfattning kan möjligen resas invändningen, att frågan om fördelningen av produktionens avkastning mellan företagare och anställda liksom hittills bör lösas genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Statsmakterna böra icke lägga sig i denna fråga. Härtill skall i detta sammanhang endast anmärkas, att statsmakterna genom steriliseringen av viss del av bolagsvinsterna redan intervenerat i frågan om fördelningen av produktionens avkastning. Det synes då lämpligt att detta ingripande blir till arbetarnas och de anställdas fördel. Några hållbara argument för att ingripandet icke skall göras på detta sätt kan jag för min del icke finna.

2. Såsom anföres i utredningens betänkande kunna bolagen genom fri avskrivning av inventarier och genom låg värdering av varulager i bokföringen begränsa årets vinst. Genom bildandet på detta sätt av dolda reserver kunna de kringgå den föreslagna lagstiftningen. Utredningen anser det emellertid praktiskt uteslutet att bygga spärkontoavsättningarna på ett vinstbegrepp, som är strängare än skattelagstiftningens. En sådan lösning säges förutsätta en omfattande kontrollapparat och medföra samma svårigheter i administrativt hänseende som krigskonjunkturskatten.

Jag anser det uppenbart otillfredsställande, att bolagen lämnas så stora kryphål vid bestämningen av vinsten, som här skett. Lagstiftningens syfte kan komma att härigenom väsentligen förfelas. De av utredningen anförda praktiska skälen mot tillämpningen av ett strängare vinstbegrepp kan jag icke vidare acceptera. Tillräcklig bevisning har icke åvägabragts på denna punkt. Enligt min åsikt bör hithörande problem bli föremål för en mera omfattande utredning under ärendets fortsatta behandling. Särskilt bör undersökas möjligheten att vid bestämningen av steriliseringslagens vinstbegrepp i så mån korrigera skattelagstiftningens vinstbegrepp, att fri avskrivning å inventarier icke medgives. En sådan korrigering underlättas av att de flesta större företag t. o. m. beskattningsåret 1945 i samband med taxeringen till krigskonjunkturskatt torde ha upprättat planer för normal avskrivning å inventarier.

3. I bestämmelserna om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag har räkenskapsåret 1946 valts som basår för utdelningsspärren. Enligt min åsikt borde räkenskapsåret 1945 i stället ha tagits till basår, särskilt med hänsyn till den höjning av utdelningarna som ägt rum mellan 1945 och 1946. Jag kan icke dela den i utredningens betänkande framförda åsikten att valet av år 1945 som basår måste anses innebära »en viss retroaktivitet i lagstiftningen». Begreppet retroaktivitet synes mig här använt på ett oegentligt sätt. Som basår för en lag om utdelningsspärr kan, såvitt jag kan se, i princip tagas vilket år som helst utan att detta kan sägas innebära att lagstiftningen får en retroaktiv karaktär.

I det vi ansluta oss till de i detta särskilda yttrande framförda synpunkterna vilja vi understryka, att kravet om arbetarnas och de anställdas dispositionsrätt över de steriliserade medlen ytterligare förstärkts genom det ur arbetarnas synpunkt dåliga resultatet av årets avtalsrörelser. Finansministern har i sin proposition icke gett sig in på någon sakk Diskussion av denna fråga, han hänvisar endast till sin ståndpunkt, men motiverar icke denna. Vi finna det beklagligt, att ytterligare undersökningar icke gjorts

rörande möjligheten att hindra kringgående av lagstiftningen genom den fria avskrivningsrätten etc. I vad gäller frågan om basåret för utdelningsbegränsningen ha de av Landorganisationen framförda synpunkterna ytterligare understrukit det ovan framförda kravet.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställles,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 181 måtte besluta, att räkenskapsåret 1945 väljes som basår för utdelningsspärren,

att riksdagen vidare måtte besluta, att de å spärkonto insatta medlen i princip skola vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel, samt hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag rörande de lämpliga praktiska anordningarna för medlens fördelning, samt

att om riksdagen av lagtekniska eller andra skäl anser sig förhindrad att bifalla detta senare yrkande riksdagen i varje fall måtte besluta att ränta icke skall utgå å de å spärkonto insatta medlen.

Stockholm i april 1948.

Gösta Kempe.

Helmer Holmberg.

Erik Jansson.

Gunnar Adolfsson.

K. E. Senander.

Axel Nordström.

Gunnar Dahlgren.

Erik Karlsson.

Harald Johanson.

O. F. Persson.

Fritiof Lager.
